

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної
роботи та розвитку

«16» червня 2021 р. **С.М. Квачук**

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО:
на засіданні Вченої ради економічного
факультету
Протокол № 9 від «15» червня 2021 року

факультету Декан економічного
факультету **А.Д. Діброва**

на засідання кафедри фінансів
Протокол № 9 від «10» червня 2021 року
Завідувач кафедри **Н. М. Давиденко**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІНАНСИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий) рівень
Галузь знань 07 Управління та адміністрування
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітньо-наукова програма Фінанси, банківська справа та страхування
Гарант ОНП: д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів Давиденко Н.М.

РОЗРОБИЛИ: кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів
Лабенко Олександр Миколайович
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2021

1. Опис навчальної дисципліни

Фінанси природокористування

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь			
Галузь знань	07 Управління та адміністрування		
Освітньо-науковий рівень	Третій		
Освітній ступінь	Доктор філософії		
Спеціальність	072 Фінанси, банківська справа та страхування		
Освітньо-наукова програма	Фінанси, банківська справа та страхування		
Характеристика навчальної дисципліни			
Вид	вибіркова (за вибором здобувача)		
Загальна кількість годин	150		
Кількість кредитів ECTS	5		
Кількість змістових модулів	Не передбачено		
Курсовий проект (робота)	Не передбачено		
Форма контролю	Екзамен		
Показник навчальної дисципліни для денної, заочної та вечірньої форми навчання			
	денна форма навчання	заочна форма навчання	вечірня форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	2	1
Семестр	2	3	2
Лекційні заняття	20	20	20
Практичні, семінарські заняття	30	30	30
Лабораторні заняття	- год	- год	- год
Самостійна робота	100	100	100
Індивідуальні завдання	- год	- год	- год
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	5 год	-	5 год

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Фінанси природокористування» є вивчення фінансового механізму щодо володіння, користування та розпорядження природними ресурсами (мінімізації антропогенного впливу), як частини національного багатства. Також курс спряє ознайомленню з міждисциплінарними дослідженнями, що відображає сучасні тенденції в освіті та науці.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- отримання знань про фінансові аспекти природокористування, управління процесом захисту природного середовища від шкідливого антропогенного впливу;
- знайомство з системою планування і прогнозування, моніторингу, обліку і контролю в галузі використання, відтворення та охорони навколишнього природного середовища;
- аналіз шляхів фінансового стимулювання раціонального природокористування, фінансування та кредитування природоохоронної діяльності;
- знання інструментів визначення розміру екологічних платежів, екологічних витрат виробництва, економічної ефективності природоохоронних заходів;
- встановлення причинно-наслідкових зв'язків між антропогенним впливом і станом навколишнього природного середовища, а також фінансового механізму компенсації завданих збитків;
- формування умінь комплексного вирішення проблем у сфері природокористування, з зіставленням антропогенного впливу та екологічних наслідків;
- формування громадянської позиції свідомого і активного учасника процесу заощадження, примноження і раціонального використання природних ресурсів з метою забезпечення нормальних умов проживання і діяльності нинішнього і майбутніх поколінь.

Предметом дисципліни «Фінанси природокористування» є система функціонування фінансового механізму природокористування спрямованого на стимулювання природоохоронної діяльності, управлінні фінансовими потоками стосовно природокористування, мінімізації шкідливого антропогенного впливу на навколишнє природне середовище.

Дисципліна «Фінанси природокористування» має міждисциплінарний характер. Вона в межах ОНП інтегрує відповідно до свого предмету знання з дисциплін: «Економетричне моделювання наукових бізнес-проектів», «Методологія наукового дослідження та організація підготовки дисертаційної роботи», «Дослідження глобальних проблем управління фінансами», «Фінансові студії» тощо.

Дисципліна «Фінанси природокористування» є вибіркоvim освітнім компонентом освітньо-наукової програми третього рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Фінанси природокористування» **здобувач повинен знати:**

- теоретичні основи фінансів природокористування;
- основи функціонування національного фінансово-економічного механізму природокористування;
- систему платежів за користування земельними ресурсами (фіксований сільськогосподарський податок, плата за землю);
- особливості екологічного оподаткування;
- систему рентних платежів в Україні;
- суть, проблеми та перспективи екологічного страхування, екологічного
- маркетингу, екологічної сертифікації та ліцензування;
- шляхи підвищення ефективності природокористування на основі економічних методів управління;
- основні напрямки екологізації економіки України.

По закінченню вивчення дисципліни **здобувач повинен вміти:**

- чітко обґрунтовувати понятійно-термінологічний апарат дисципліни «Фінанси природокористування»;
- застосовувати при прийнятті рішень фінансові методи, важелі, стимули, санкції;
- разом з теоретичними знаннями по даному предмету показати наявність практичного рішення еколого-економічних питань;
- розробляти і надавати еколого-економічну оцінку господарським рішенням;
- обчислювати суми податків та інших обов'язкових надходжень до бюджету держави та бюджетів територіальних громад (плати за землю, орендної плати, екологічного податку, рентних платежів, інших платежів за порушення природоохоронного законодавства);
- обґрунтовувати доцільність впровадження заходів щодо збереження навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів;
- приймати ефективні рішення в управлінні фінансовими потоками у сфері природокористування, страхування екологічної безпеки та відповідальності.

Результатом вивчення дисципліни є набуття здобувачами таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 01. Здатність виявляти та вирішувати проблеми, генерувати нові наукові ідеї на межі предметних галузей і здійснювати власні дослідження.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 02. Здатність до формулювання наукових задач та розробки стратегій їх розв'язання з можливістю інтеграції знань з різних наукових сфер та застосуванням системного підходу.

СК 04. Здатність до виконання наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування на відповідному фаховому рівні, досягнення наукових результатів, що створюють нові знання, для розв'язання актуальних проблем.

СК 08. Здатність застосовувати фундаментальні концепції фінансової науки, поведінкових фінансів та механізми фінансової, бюджетної політики,

моделі регулювання страхової і банківської систем та їх взаємозв'язок з аграрною сферою.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 01. Самостійно мислити, генерувати нові ідеї та гіпотези на межі предметних галузей і здійснювати власні дослідження.

ПРН 08. Самостійно формулювати наукові задачі та розробляти стратегії їхнього розв'язання шляхом інтеграції знань різних наукових сфер із застосуванням системного підходу.

ПРН 10. Виконувати оригінальні наукові дослідження у сфері фінансів, банківської справи та страхування на відповідному фаховому рівні, досягати наукових результатів, що створюють нові знання, для розв'язання актуальних проблем.

ПРН 14. Застосовувати фундаментальні концепції фінансової науки, поведінкових фінансів та механізми фінансової, бюджетної політики, моделі регулювання страхової і банківської систем та їх взаємозв'язок з аграрною сферою у професійній та науковій діяльності.

Самостійна робота є основним засобом засвоєння аспірантами матеріалу в час, вільний від аудиторних занять. Вона передбачає опрацювання монографій, авторефератів, дисертацій, посібників, підручників, інших навчально-методичних джерел, законодавства у сфері фінансів, банківської справи та страхування. Самостійна робота регламентується робочим навчальним планом і становить 100 годин.

Екзамен є формою підсумкової атестації, що полягає в оцінці засвоєння аспірантом теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни «Фінанси природокористування».

Згідно з навчальним планом бюджет навчального часу на вивчення дисципліни «Фінанси природокористування» становить 150 годин: для денної, заочної та вечірньої форм навчання: 20 год. лекції, 30 год. практичні, 100 год. самостійна робота.

Форма підсумкового контролю екзамен за результатами поточного та підсумкового контролю.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. «Фінанси природокористування як особлива галузь науки».

Завдання, предмет і метод фінансів природокористування. Фінансові методи стимулювання природоохоронної діяльності. Необхідність охорони навколишнього середовища. Державна політика в галузі охорони природи.

Тема 2. «Еколого-економічні інструменти».

Еколого-економічні показники: оцінки і ставки. Економічний інструментарій: роль у системі товарно-грошових відносин. Еколого-економічні інструменти: принципи формування і механізми дії.

Тема 3. Форми еколого-економічних інструментів.

Податкові інструменти. Мита. Плата, платежі, збори. Штрафи. Субсидія. Дотація. Грант. Кредит. Виплати, відшкодування витрат. Прискорена амортизація. Цінові інструменти. Сприяння обмеження на ринку. Премія, нагорода, приз.

Тема 4. Екологічне страхування.

Умови екологічного страхування. Світовий досвід екологічного страхування. Поняття забруднення в екологічному страхуванні, класифікація збитків. Можливості проведення екологічного страхування в Україні.

Тема 5. Система екологічного оподаткування.

Механізм екологічного податку. Обчислення екологічного податку. Порядок обчислення збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту. Розрахунок розмірів компенсації збитків за наднормативні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Тема 6. Завдання, зміст і порядок охорони земель, грошова оцінка земель.

Поняття охорони земель. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель. Розрахунок грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів.

Тема 7. Статистика навколишнього середовища та природних ресурсів.

Сутність і функції статистики навколишнього середовища. Аналіз статистики з охорони та раціонального використання водних ресурсів. Аналіз статистики з охорони атмосферного повітря. Аналіз земельних і лісних ресурсів.

Тема 8. Структура природоохоронної інфраструктури України.

Особливості та пріоритети інвестицій у відтворення навколишнього середовища. Зарубіжний досвід розбудови природоохоронної інфраструктури.

Тема 9. Принципи екологічного законодавства України та економіко-екологічна відповідальність.

Організаційно управлінський аспект екологічної безпеки. Екологічне нормування в системі правового регулювання природоохоронних заходів. Міжнародний досвід екологічного законодавства. Поняття і система екологічного законодавства України.

Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма				заочна форма				вечірня форма			
	усь ого	у тому числі			усь ого	у тому числі			усь ого	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.		л	п	с.р.
Тема 1. Фінанси природокористування як особлива галузь науки	16	2	3	11	16	2	3	11	16	2	3	11
Тема 2. Еколого-економічні інструменти	18	2	4	12	18	2	4	12	18	2	4	12
Тема 3. Форми еколого-економічних інструментів	16	2	3	11	16	2	3	11	16	2	3	11
Тема 4. Екологічне страхування	16	2	3	11	16	2	3	11	16	2	3	11
Тема 5. Система екологічного оподаткування	18	3	4	11	18	3	4	11	18	3	4	11
Тема 6. Завдання, зміст і порядок охорони земель, грошова оцінка земель	17	3	3	11	17	3	3	11	17	3	3	11
Тема 7. Статистика навколишнього середовища та природних ресурсів	17	2	4	11	17	2	4	11	17	2	4	11
Тема 8. Структура природоохоронної інфраструктури України	16	2	3	11	16	2	3	11	16	2	3	11
Тема 9. Принципи екологічного законодавства України та економіко-екологічна відповідальність	16	2	3	11	16	2	3	11	16	2	3	11
Усього годин	150	20	30	100	150	20	30	100	150	20	30	100

4. Теми семінарських занять (не передбачено навчальним планом)

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Фінанси природокористування як особлива галузь науки Завдання, предмет і метод фінансів природокористування Фінансові методи стимулювання природоохоронної діяльності Необхідність охорони навколишнього середовища Державна політика в галузі охорони природи	3
2	Еколого-економічні інструменти. Еколого-економічні показники: оцінки і ставки Економічний інструментарій: роль у системі товарно-грошових відносин Еколого-економічні інструменти: принципи формування і механізми дії.	4
3	Форми еколого-економічних інструментів. Податкові інструменти. Мита. Плата, платежі, збори. Штрафи. Субсидія. Дотація. Грант. Кредит. Виплати, відшкодування витрат. Прискорена амортизація. Цінові інструменти. Сприяння обмеження на ринку. Премія, нагорода, приз.	3
4	Екологічне страхування. Умови екологічного страхування Світовий досвід екологічного страхування Поняття забруднення в екологічному страхуванні, класифікація збитків Можливості проведення екологічного страхування в Україні.	3
5	Система екологічного оподаткування Механізм екологічного податку Обчислення екологічного подарку Порядок обчислення збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту Розрахунок розмірів компенсації збитків за наднормативні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	4
6	Завдання, зміст і порядок охорони земель, грошова оцінка земель. Поняття охорони земель Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель Розрахунок грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів	3

7	Статистика навколишнього середовища та природних ресурсів. Сутність і функції статистики навколишнього середовища Аналіз статистики з охорони та раціонального використання водних ресурсів Аналіз статистики з охорони атмосферного повітря. Аналіз земельних і лісних ресурсів	4
8	Структура природоохоронної інфраструктури України Особливості та пріоритети інвестицій у відтворення навколишнього середовища Зарубіжний досвід розбудови природоохоронної інфраструктури	3
9	Принципи екологічного законодавства України та економіко-екологічна відповідальність Організаційно управлінський аспект екологічної безпеки Екологічне нормування в системі правового регулювання природоохоронних заходів Міжнародний досвід екологічного законодавства Поняття і система екологічного законодавства України.	3
Разом		30

6. Теми лабораторних занять (не передбачено навчальним планом)

7. Контрольні запитання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань здобувачів

Контрольні запитання

1. Хто є платником екологічного податку?
2. Назвіть фінансові методи стимулювання раціонального використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища
3. Яка мета екологічного страхування?
4. Чим відрізняються інвестиції природоохоронного призначення від інших напрямків і форм інвестування?
5. Охарактеризуйте ефективність застосування природоохоронних податків
6. Які мають переваги екологічні податки на ресурси над податками на забруднення?
7. Охарактеризуйте стимулюючу функцію платежів
8. Можливості проведення екологічного страхування в Україні
9. Дайте визначення сутності екологічного податку
10. Структура природоохоронної інфраструктури України

Тести для визначення рівня засвоєння знань здобувачами

<i>Тестові завдання різних типів</i>	
1. Хто з науковців вперше відзначив шкідливість впливу економічної діяльності на навколишнє середовище?	А) Т. Мальтус Б) І.Франко В) А.Сміт Г) А. Піґоу
2. До заходів стимулювання ощадливого ставлення до НПС не відноситься:	А) штучні обмеження у використанні природних ресурсів та забрудненні НПС; Б) фінансові обмеження В) фізична заборона Г) жодна з вищеперерахованих
3. Сутність «кривої Кузнеця» зводиться до того що:	А) разом зі збільшенням темпів економічного зростання (зростання валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення) спочатку відбувається зростання нерівномірності доходів, але згодом відбувається зменшення розриву у граничних розмірах доходів Б) разом зі зменшенням темпів економічного зростання (зменшення валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення) спочатку відбувається зростання нерівномірності доходів, але згодом відбувається збільшення розриву у граничних розмірах доходів В) разом зі збільшенням темпів економічного зростання (зростання валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення) спочатку відбувається зменшення нерівномірності доходів, але згодом відбувається збільшення розриву у граничних розмірах доходів Г) жоден із наведених вище варіантів
4. Загальносвітові викиди парникових газів мають постійну тенденцію до:	А) Зменшення Б) Зростання
5. До прямих фінансових методів управління природокористуванням відносять:	А) фінансові заходи адміністративно-організаційного характеру Б) заходи прямого державного фінансування В) грошово-кредитну політику Г) податкову політику
6. До прямих фінансових методів управління природокористуванням відносять:	А) фінансові заходи адміністративно-організаційного характеру Б) заходи прямого державного фінансування В) грошово-кредитну політику Г) податкову політику
7. В чому полягає сутність принципу екологічного оподаткування «забруднювач платить»?	А) означає, що забруднювачу треба прийняти на себе витрати щодо здійснення заходів із утворення забруднення для забезпечення суспільству належної якості НПС Б) означає, що забруднювачу треба прийняти на себе відповідальність щодо утворення забруднення В) означає, що забруднювачу треба прийняти на себе витрати щодо здійснення заходів із попередження утворення забруднення та боротьби з його наслідками для забезпечення суспільству належної якості НПС Г) жодна з наведених відповідей
8. Сутність еколого-трудової податкової реформи полягає у перенесенні _____ з праці на використання природних ресурсів забруднення НПС.	
9. Теорія подвійного дивіденду полягає в:	А) коригування екологічних екстерналій та використання доходів, що генеруються системою екологічних податків, з метою зменшення інших податків Б) збільшення екологічних екстерналій та використання доходів, що генеруються системою екологічних податків, з метою збільшення обсягів забруднення В) використання доходів, що генеруються системою екологічних податків, з метою зменшення інших податків та отримання додаткового доходу суб'єктами господарювання Г) інше
10. Виходячи із основних функцій оподаткування, платежі екологічного спрямування, зазвичай, поділяють на дві основні групи:	А) регулюючі та компенсуючі Б) додаткові та звичайні В) прогресивні та регресивні Г) інше

8. Методи навчання

При викладанні дисципліни «Фінанси природокористування» передбачається застосування таких методів навчання як:

1. Репродуктивний.
2. Проблемного навчання.
3. Евристичний (частково-пошуковий).
4. Дослідницький.

9. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії в Національному університеті біоресурсів і природокористування України» затвердженого вченою радою НУБіП України 24 травня 2017 року, протокол № 11 із внесеними змінами Вченою радою НУБіП України 29 травня 2020 р., протокол №10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу і має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу, отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу розробляються лектором дисципліни і затверджується відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи, що можна оцінити чисельно.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Семестрова атестація проводиться у формах семестрового екзамени або семестрового заліку з конкретної навчальної дисципліни.

Семестровий екзамени - це форма підсумкової атестації засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр.

Семестровий залік - це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння аспірантом теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни за семестр.

Диференційований залік - це форма контролю, що дозволяє оцінити виконання та засвоєння аспірантом програми навчальної дисципліни, педагогічної практики.

Аспіранти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу.

Зміст екзамени і заліків визначається робочими програмами дисциплін.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії в Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України від 24.05.2017 р., протокол №11 із внесеними змінами Вченою радою НУБіП України від 29 травня 2020 р., протокол №10.

Таблиця 1. Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Рейтинг аспіранта, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	зараховано
60-73	задовільно	зараховано
0-59	незадовільно	незараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}} \quad (2)$$

11. Методичне забезпечення

1. Нормативні документи.
2. Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни.
3. Інтернет-ресурси
4. Електронний навчальний курс: «Фінанси природокористування» <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4594>
5. Лабенко О.М. Фінанси природокористування. Методичні вказівки для самостійної роботи здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». К., НУБіП України. 2021. 40 с.

12. Рекомендована література

Основна:

1. Авраменко Н. Л., Шпильківська З. В. Шляхи удосконалення системи екологічного оподаткування в Україні. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (17). С. 58–64.
2. Агросстрахування як фінансовий інструмент управління ризиками в сільськогосподарському виробництві / О. М. Лабенко, Ю. В. Золотар // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Серія : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2015. Вип. 222. С. 246-254.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_2015_222_42

3. Лабенко О. М. Важелі фінансового механізму у сфері природокористування / О. М. Лабенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2014. Вип. 200(3). С. 200-205

4. Environmental tax revenues. *Eurostat*. URL: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_ac_tax&lang=en.

5. GEPP, Adrian; HARRIS, Geoff; VANSTONE, Bruce. Financial applications of semidefinite programming: a review and call for interdisciplinary research. *Accounting & Finance*, 2020, 60.4: 3527-3555.

6. Innovative use of financial instruments and approaches to enhance private sector finance of biodiversity. URL: http://ec.europa.eu/environment/enveco/biodiversity/pdf/BD_Finance_summary-300312.pdf

7. SCHOLTENS, Bert. Why finance should care about ecology. *Trends in Ecology & Evolution*, 2017, 32.7: 500-505.

8. The World Meteorological Organization [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.wmo.int/pages/mediacentre/press_releases/pr_1002_en.html

9. Use of economic instruments and waste management performances. URL: ec.europa.eu/environment/waste/pdf/final_report_10042012.pdf

10. VOLZ, Ulrich. On the role of central banks in enhancing green finance. 2017.

Додаткова література

1. Конституція України. К. Преса України, 1997.

2. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 26.06.1991 р. із змінами та доповненнями. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

3. Закон України «Про страхування» від 07.03.96 р. № 85/96 // ВВР, 1996 № 18.

4. Законодавство про охорону та використання атмосферного повітря // Екологія і закон: Екологічне законодавство України: у 2-х кн. К.: Юрінком Інтер, 1997. Кн.2. С.231–292.

5. Господарський кодекс України // Офіційний вісник України. К., 2003. № 11.

6. Бюджетний кодекс України // Офіційний вісник України. К., 2010. № 59.

7. Податковий кодекс України // Офіційний вісник України. К., 2010. № 92.

8. Екологічний аудит: Посіб. з екологічного менеджменту і екологічного аудиту / Шевчук В.Я, Саталкін Ю.М., Навроцький В.М. та ін. К.: Символ Т, 1997. 221 с.

9. Кашенко О.Л. Екологічний аспект категорій. - К.: Вища школа, 1999. 89 с.

10. Nicolas A. Environmental Regulation of Real Property. NY. 2006.

Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України. / Азаров М.Я., Ярошенко Ф.О., Єфименко Т.І. та ін. К.: НДФІ, 2004. 712 с.

11. Герасимчук З.В., Вахович І.М., Каменська І.М. „Фінансова політика сталого розвитку регіону”: Монографія. Луцьк: ”Настир’я”, 2006. с.48, с. 56-58.

12. Гречко О.В. „Фінансовий механізм державного регулювання економіки регіону”. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Київ, 2004. с.33.

13. Аніщенко В.О. „До питання щодо вдосконалення теоретико-

методологічних засад екологічного інвестування”// Актуальні Проблеми Економіки 2007 №8 (74) с.134.

14. Царенко О.М. Толбатова С.В. Економіко-організаційний механізм забезпечення якості продукції АПК // Науковий вісник аграрної науки Причорномор’я Миколаївської державної аграрної академії. У 2-х т. Миколаїв МДАУ, 2001. Т.1. с.204.

15. Національна екологічна політика України: оцінка і стратегія розвитку. Документ підготовлено в рамках проекту ПРООН/ГЕФ „Оцінка національного потенціалу в сфері глобального екологічного управління в Україні”, Київ 2007, с.85.

16. Андрущенко В. Л., Серебрянський Д. М. Історичне значення та фіскальна архітектура поземельного оподаткування. *Фінансове право*. 2014. № 3 (29). С. 30–36.

17. Артус М.М. Фінансовий механізм в умовах ринкової економіки/ М.М. Артус // Фінанси України. 2005. №5. С.5459

18. Баліцька В.В. Фінансовий механізм: науковий та практичний аспект дослідження/ В.В.Баліцька // Наука та наукознавство. 2007. №2. С.712

19. Барський Ю. М. Фінансові інструменти стимулювання сталого розвитку регіону / Ю. М. Барський, В. Г. Поліщук // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»: зб. наук. праць Луцьк. нац. техн. ун. 2010. – Випуск 7 (25), Ч. 4. С. 7–9.

20. Білик О. С. Впровадження енергозбереження на промислових підприємствах України як засіб формування еколого- інноваційних промислових підприємств. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2013. № 1. С. 96–100.

21. Бобох Н. М. Проблеми та перспективи становлення екологічного страхування в Україні. *Економіка в умовах сталого розвитку: контекст підприємств, регіонів, країн*: матеріали міжнар. наук. конф., 20 листоп. 2013 р. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2013. С. 146–147.

22. Борисова В.А. Регулювання фінансових потоків природокористування/ В.А. Борисова// Вісник Сумськ. нац. аграрного університету (Серія "Фінанси і кредит"). 2013. №1. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vsnau_2013_1_9.pdf

23. Боровик О. Н. Економічний механізм екологічного регулювання суб’єктів підприємництва. *Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»*. 2012. Вип. 9 (34). Ч. 1. С. 60–69.

24. Боронос В. Г. Фінансовий потенціал території у державній фінансовій політиці: методологія і практика управління: дис. д-ра. екон. наук : 08.00.08 / Сумський державний університет. Суми, 2012. 434 с.

25. Боронос В. Г., Карпенко І. В. Фінансові інструменти регулювання процесу реалізації екологічної політики розвитку регіону. *Mechanism of Economic Regulation*. 2012. № 4. С. 139–146.

26. Боронос В. Г., Савченко К. В. Критерії вдосконалення фінансового механізму управління інноваційним розвитком екологічного спрямування. *Проблеми управління інноваційним підприємництвом екологічного спрямування*: монографія / за ред. О. В. Прокопенко. Суми: ВТД «Університетська книга»,

2007. С. 202–224.

27. Боронос В. М., Скляр І. Д., Котенко Н. В. Теоретичні засади управління фінансуванням публічних екологічних послуг: територіальний аспект. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2012. № 3. С. 91–102.

28. Брошко О. О., Сокотенюк С. М. Економічна безпека критичних інфраструктур України: сучасний стан та напрями покращення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 4. С. 71–75.

29. Бублик М. І., Коропецька Т. О. Екологічний податок: конкурентна стратегія «зеленої» економіки України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. № 727. С. 408–415.

30. Бублик М. І., Коропецька Т. О. Екологічні платежі у системі національних рахунків: енергетичний підхід. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. № 722. С. 21–28.

31. Бут Ю. С. Досвід країн європейського союзу щодо застосування фіскальних інструментів в екологічній політиці. *Ефективна економіка*. 2011. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=729>.

32. Бутенко Є. В., Харитоненко Р. А. Прояви деградаційних процесів на землях України: причини і наслідки. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2014. № 1–2. С. 85–91.

33. Варламова І. С. Екологічне оподаткування як основа сталого розвитку національної економіки. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 807–809.

34. Веклич О. О. Екологічне оподаткування як механізм підвищення конкурентоспроможності національної економіки. *Проблеми формування та реалізації конкурентної політики* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. Львів: АртДрук. 2013. С. 36–37.

35. Гнаткович О. Д. Економічне стимулювання раціонального використання і охорони земель. *Інноваційна економіка*. 2013. № 1. С. 128–130.

36. Голян В. А. Плата за природні ресурси в умовах децентралізації: інвестиційний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 7. С. 7–16.

37. Голян В. А., Андрощук І. І. Економічний механізм природокористування: рентна плата за користування надрами. *Бізнес Інформ*. 2017. № 8. С. 148–158.

38. Голян В. А., Бардась В. М., Довга І. А. Фіскальне регулювання використання та охорони водних ресурсів в Україні: основні тенденції, територіальна асиметрія, напрями конвергенції з передовим досвідом. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 23. С. 13–22.

39. Голян В. А., Шубалий О. М. Трансформація системи фінансових відносин у лісовому секторі на засадах бюджетної економії та самоокупності. *Фінанси України*. 2015. № 12. С. 81–93.

40. Гринчишин Н. М., Мартин О. М., Петрова М. А. Роль екологічних податків у підвищенні рівня екологічної безпеки держави. *Вісник ЛДУ БЖД*. 2013. № 7. С. 177–182.

41. Гулич О. І. Регулювання екологічної безпеки регіону: європейський досвід. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 3. С. 145–152.

42. Дулік Т. О., Александрюк Т. Ю. Регулятивний вплив плати за землю на формування земельних правовідносин в Україні. *Вісник ДДФА*. 2012. № 1. С.

116–120.

43. Економіка довкілля і природних ресурсів: навч. посіб. / за заг. ред. П. Т. Бубенка. Харків: ХНУМГ, 2014. 280 с.
44. Економічна оцінка природного багатства України: монографія / за ред. С. І. Пирожкова, М. А. Хвесика. К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2015. 396 с.
45. Звіти про виконання державного бюджету за 2013-2019 рр. URL:<http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=217965>
46. Земельна реформа в Україні в контексті розвитку аграрної економіки та розвитку сільських територій. *Інститут розвитку аграрних ринків*. 2013. 21 с.
47. Іщук Л. І., Ніколаєва А. М., Пиріг С. О. Фінансове забезпечення сфери охорони навколишнього природного середовища у контексті сталого розвитку України та її регіонів. *Економічний форум*. 2016. № 2. С. 161–167.
48. Канонішена-Коваленко К. Екологічний податок від А до Я. Київ: Фундація «Відкрите Суспільство», 2017. 108 с.
49. Кашенко О.Л. Менеджмент фінансових ресурсів природокористування в регіоні // Управління підприємницькою діяльністю / За ред. д.е.н. А.В. Чупіса. Суми: Університетська книга. 1999. 333 с.
50. Кашенко О.Л. Фінанси природокористування. Суми: Видавництво «Університетська книга», 1999. 421 с.
51. Кашенко О.Л. Фінансово-економічні основи природокористування. К.: Вища школа, 1999. 221 с.
52. Козьменко С. М., Волковець Т. В. Особливості екологічного оподаткування в зарубіжних країнах. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2012. № 1. С. 11–18.
53. Комеліна О. В., Щербініна С. А. Фінансування заходів з підвищення енергоефективності житлового будівництва на рівні регіону. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. № 12. 2014. С. 96–102.
54. Корінько І. В., Панасенко Ю. О., Рудий М. О. Енергозбереження та енергоефективність: монографія. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 163 с.
55. Костюк У. З. Фінансування природоохоронної діяльності в Україні: сучасний стан та шляхи покращення. *Інноваційна економіка*. 2015. № 1. С. 181–186.
56. Кривенко Л.В. Соціально-економічні інструменти забезпечення сталого розвитку/ Л.В.Кривенко // Механізм регулювання економіки. 2011. № 1. С.169-173
57. Латишева О. В. Екологічні інвестиції: сучасний стан та перспективи їх впровадження в Україні для забезпечення сталого розвитку держави. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 1 (51). С. 59–65.
58. Левандівський О.Т. Фінансова політика держави у природокористуванні / О.Т. Левандівський // Економічні науки. Серія: облік і фінанси. Випуск 7 (25). Ч. 5. 2010. // URL:http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/En_oif/2010_7_5/2.pdf
59. Мартинюк І. В. Екологічний податок за розміщення відходів як інструмент забезпечення еколого-економічного розвитку країни. *Економіка та держава*. 2014. № 1. С. 72–75.
60. Марчук Ю. М. Фінансово-економічний механізм природокористування: сутність, складові та перспективи удосконалення.

Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 24. С. 13– 18.

61. Матвійчук Н. М. Приоритеты реализации политики энергосбережения в Украине. *Научный журнал «Juvenis scientia»*. 2016. № 1. С. 97–100.

62. Матвійчук Н. М. Концептуальні підходи до інституційного механізму природокористування. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту*. 2015. № 11. С. 136–144.

63. Матвійчук Н. М. Механізми фінансування енергозберігаючих заходів в Україні. *Збалансоване природокористування*. 2015. Вип. 3. С. 30–34.

64. Матвійчук Н. М. Напрями вдосконалення оподаткування землі в Україні. *Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук: збірник матеріалів Міжнар. наук. практ. конф.*, 15 груд. 2016 р. Луцьк, 2016. С. 66–68.

65. Матвійчук Н. М. Проблеми екологічного оподаткування в Україні. *Регіональна, галузева та суб'єктна економіка України на шляху до євроінтеграції: матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф. Ч. 3*. Харків: ХНУБА, 2017. С. 273–275.

66. Матвійчук Н. М. Проблеми фінансування енергозберігаючих програм в Україні. *Перспективи розвитку економіки України: теорія, методологія, практика* : матеріали XXI Міжнар. наук.-практ. конф., 25–26 трав. 2016 р. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. С. 33–35.

67. Матвійчук Н. М. Стимулювання енергоефективності житлового сектору як запорука енергетичної безпеки України. *Теорія та практика менеджменту безпеки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.*, 18 трав. 2017 р. Луцьк, 2017. С. 197–198.

68. Матвійчук Н. М. Фінансове стимулювання енергозбереження в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України. Серія «Економіка природокористування»*. 2015. Вип. 25.7. С. 94–100.

69. Матвійчук Н. М., Манжеровська Д. Особливості мотивації та стимулювання ресурсозбереження в Україні. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки України: матеріали Міжнар. відеоконф. молодих науковців, асп., здобувачів і студ.*, 9 листоп. 2016 р. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. С. 56–58.

70. Матвійчук Н. М., Смоляр О. О. Особливості екологічного оподаткування в Україні в 2015 році. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки України* : матеріали Міжнар. відеоконф. молодих науковців, асп., здобувачів і студ., 9 листоп. 2016 р. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. С. 58–60.

71. Матвійчук Н. М., Теслюк М. О., Захарчук Д. А. Особливості реалізації програм енергоефективності в м. Луцьку. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів*, 16–17 трав. 2017 р. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. С. 483–486.

72. Національна доповідь щодо завершення земельної реформи / за наук. ред. Л. Я. Новаковського. Київ: Аграр. наука, 2015. 48 с.

73. Новак У. П., Колінько Н. І. Сучасні тенденції екологічного оподаткування в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.8. С. 63–68.

74. Новицька Н. В. Причини і наслідки реформування екологічного

податку в Україні. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України. Сер.: Економіка, право*. 2011. № 1(52). С. 187–194.

75. Новицька О.В. Фінансовий механізм у сфері природокористування / О.В. Новицька // *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. №3 (46), 2009. С. 68–72.

76. Проценко О. Л. Екологічне страхування: український аспект. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2012. № 2 (13).

77. Ряснянська А. М. Світовий досвід формування власності на землю. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 7. С. 58–62.

78. Сакаль О. В. Інструменти фінансово-економічного регулювання природокористування в умовах поглиблення інституціональних трансформацій. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 930–937.

79. Стефанків О. Фінансово-екологічна політика держави у сфері природокористування. *Галицький економічний вісник*. 2013. № 1 (40). С. 106–112.

80. Сундук А. М. Аналіз змістовних характеристик фінансово-економічного регулювання у сфері природокористування. *Економіст*. 2017. № 12. С. 31–34.

81. Сучасні напрями економічного забезпечення раціонального природокористування в Україні / за наук. ред. акад. НААН України М.А. Хвесика, С.О.Лизуна; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. 64 с.

82. Федчак О.М. Організаційно-фінансовий механізм раціонального природокористування при реалізації екологічної політики сталого розвитку / О.М. Федчак // *Механізм регулювання економіки*. 2008. № 4, Т. 1 С.169173

83. Хвесик М., Голян В., Бардась В. Формування нової моделі фіскального регулювання природокористування: інституціональні передумови, методологічне забезпечення та практичні рекомендації. *Економіст*. 2013. № 9. С. 4–13.

84. Ходаківська О.В. Економічне стимулювання як інструмент регулювання екологізації сільськогосподарського землекористування. *Економіка АПК*. 2015. № 8. С. 27–32.

85. Худолій Л.М. Фінансовий механізм розвитку агропромислової та природоохоронної сфер в умовах глобалізації / Л.М. Худолій // *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2011. Вип. 168. Ч. 2. С. 205–210.

86. Шевчук І. Л., Даценко Т. С., Матвійчук Н. М. Особливості утворення та поводження з відходами у Волинській області. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів, 15–16 трав. 2018 р.* Луцьк: Вежа-Друк, 2018. С. 319–321.

87. AHLERS, Christopher D.; CHANGE, Climate; DYER, Wesley. *Climate Finance. Regulation*, 2016, 49–53.

88. Bertl, Christoph. “Environmental Finance and Impact Investing: Status Quo and Future Research” *ACRN Oxford Journal of Finance and Risk Perspectives* 5.2 (2016): 75–105.

89. BIRINDELLI, Giuliana, et al. Environmental Impact Investments in Europe: Where Are We Headed?. In: *Contemporary Issues in Sustainable Finance*. Palgrave Macmillan, Cham, 2020. p. 151-175.
90. BREITENSTEIN, Miriam; NGUYEN, Duc Khuong; WALTHER, Thomas. Environmental Hazards and Risk Management in the Financial Sector: A Systematic Literature Review. *University of St. Gallen, School of Finance Research Paper*, 2020, 2019/10.
91. BRIDGE, Gavin, et al. Pluralizing and problematizing carbon finance. *Progress in Human Geography*, 2020, 44.4: 724-742.
92. KNOX, J., et al. Standardising Procedures for Environmental & Social Impacts to Stimulate Sustainable Land-Use Finance-Land Use Finance Programme Brief No. 1. 2020.
93. LEHNER, Othmar M. (ed.). *Routledge handbook of social and sustainable finance*. Routledge, 2016.
94. LINNENLUECKE, Martina K., et al. Emerging trends in Asia-Pacific finance research: A review of recent influential publications and a research agenda. *Pacific-Basin Finance Journal*, 2016, 36: 66-76.
95. LINNENLUECKE, Martina K.; SMITH, Tom; MCKNIGHT, Brent. Environmental finance: A research agenda for interdisciplinary finance research. *Economic Modelling*, 2016, 59: 124-130.
96. LUNDBERG, Sofia; MARKLUND, Per-Olov; STRÖMBÄCK, Elon. Is environmental policy by public procurement effective?. *Public Finance Review*, 2016, 44.4: 478-499.
97. Matviichuk N. M., Shulyk Y. V., Shmatkovska T. O. Financial incentives to energy saving in the housing sector of Ukraine. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 1 (9). Ч 2. С. 32–39.
98. Matviichuk N. M., Shulyk Y. V., Shmatkovska T. O. Financial incentives to energy saving in the housing sector of Ukraine. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 1 (9). Ч 2. С. 32–39.
99. PORFIR'EV, B. Green trends in the global financial system. *Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya*, 2016, 60.9: 5-16.
100. RAMIAH, Vikash; GREGORIOU, Greg N. (ed.). *Handbook of environmental and sustainable finance*. Academic Press, 2015.

13. Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека НУБіП України. URL: <https://nubip.edu.ua/node/17325>
2. Державна податкова служба. URL: <http://sta.gov.ua/>
3. Державна агенція сприяння експорту. URL: <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/zed/>
4. World resource institute. URL: <https://www.wri.org>
5. World wide fund . URL: www.wwf.org
6. Environmental finance. URL: <https://www.environmental-finance.com>
7. Finance earth. URL: <https://finance.earth>

Сайти органів влади та фінансових установ

1. Урядовий сайт. Єдиний сайт органів виконавчої ради України. URL: www.kmu.gov.ua/ua/control
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: portal.rada.gov.ua/
3. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: www.treasury.gov.ua/main/uk/index
4. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/index>
5. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Державної фінансової інспекції України. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index>
8. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
9. Офіційний сайт Міністерства енергетики та захисту довкілля України. URL: <http://mpe.kmu.gov.ua/>
10. Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України. URL: <http://www.mtu.gov.ua/>
11. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua>.
12. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <http://www.moz.gov.ua>.
13. Офіційний веб-сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: <http://www.minregion.gov.ua/>
14. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <http://www.misp.gov.ua>
15. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <http://www.minregion.gov.ua/>
16. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
17. Офіційний сайт Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. URL: <http://budget.rada.gov.ua/kombjudjet/control/uk/index>
18. Офіційний сайт Рахункової плати України. URL: <https://rp.gov.ua/home/>

19. Офіційний сайт Рейтингового агентства Кредит-рейтинг. URL:
<http://www.credit-rating.ua/>

20. Національний інститут стратегічних досліджень. URL:
<https://niss.gov.ua/news/novini-nisd?page=21>